

Nauju moksliniu tyrimu išplėtota edukologijos mokslo erdvė

Marijona Barkauskaitė¹, Daiva Karužaitė²

¹ Lietuvos edukologijos universitetas, Ugdymo mokslų fakultetas, Edukacinių tyrimų institutas, Studentų g. 39, 08106 Vilnius, marijona.barkauskaite@leu.lt

² Lietuvos edukologijos universitetas, Ugdymo mokslų fakultetas, Studentų g. 39, 08106 Vilnius, daiva.karuzaite@leu.lt

Šiandien pasaulinėje edukologijoje pabrėžtinai teigiama, kad, norint atliepti švietimui keliamus iššūkius, būtina mokytojų ir mokinių stipri tarpusavio sąveika, siekianti kokybiško ir profesionalaus mokymo(si), kuriam kūrybišką ir inovatyvią aplinką kuria mokytojų profesinių besimokančių bendruomenių aktyvi veikla mokykloje. Jungtinės edukologijos doktorantūros disertacijos gynimo komiteto nariai – prof. dr. A. Vilkas, prof. dr. V. Salienė (LEU), prof. habil. dr. P. Jucevičienė (KTU), prof. dr. R. Malinauskas (LSU), prof. dr. I. Ivanova (Latvija) – bendru sutarimu pripažino ir įvertino Justino Monkevičiaus parengtą daktaro disertaciją „Mokytojų profesinių besimokančių bendruomenių formavimosi veiksniai“ kaip reikšmingą ir tinkamu metu įgyvendintą mokslinį darbą. Atliktas tyrimas buvo aptartas iš įvairių pozicijų: „neabejotinai aktuali pasauline prasme mokslinė problema“ (P. Jucevičienė), „nes mokytojų profesinės besimokančių bendruomenių (MPBB) veikla, nukreipta į mokinių mokymosi ir pasiekimų gerinimą bei mokytojų mokymosi bendradarbiaujant profesionalumo didinimą, tiesiogiai prisideda prie švietimo kokybės gerinimo“ (R. Malinauskas), „aktuali, apimanti daugelį perspektyvų, edukologijos ir kitų mokslų teorines ir praktines erdves“ (A. Vilkas), „mokslinio tyrimo aktualumas atskleidžiamas Lietuvos ir kitų šalių mokslininkų tyrimų kontekste“ (I. Ivanova, Latvija).

Prof. P. Jucevičienės teigimu, pozityvu tai, kad disertantas nėjo lengviausiu keliu – „argumentuotai pasirinkti jau suformuotą sampratą ir ją naudotis <...>, nes išvelgė, kad jo tyrimui reikalinga gilesnė įžvalga į MPBB sampratą“. Todėl darbo autorius, ieškodamas atsakymo į klausimą, „kokie išoriniai, instituciniai ir su mokytojų bei mokyklos vadovų veikla susiję veiksniai skatina mokytojų profesinių besimokančių bendruomenių formavimąsi? <...>, siekė: 1) teoriškai pagrįsti MPBB sampratą, bruožus bei MPBB formavimosi

veiksnius; 2) parengti MPBB formavimosi veiksnių tyrimo metodologiją; 3) empiriškai nustatyti MPBB formavimosi veiksnius ir sukurti latentinių faktorių poveikio MPBB formavimosi modelį“ (R. Malinauskas).

Disertacijos autoriaus pateiktas MPBB modelis aiškiai nusako mokslinio darbo naujumą: teoriškai pagrįsti ir susisteminti MPBB formavimosi veiksniai, parengtas išsamus vidinių ir išorinių veiksnių aprašas, atskleisti latentiniai faktoriai, jungiantys MPBB formavimosi veiksnių grupes, sukurtas latentinių faktorių poveikio MPBB formavimosi modelis į tyrimo ir analizės procesą įtraukus visus identifikuotus veiksnius, nepažeidžiant mokslinės literatūros ir švietimo dokumentų sisteminės visuminės analizės.

J. Monkevičius, taikydamas lyginamosios analizės metodą, „išryškina, kuo skiriasi mokyklos, kuriose veikia MPBB, ir tradicinės mokyklos bruožai, taip pat MPBB bruožus lygina su mokyklos, kaip besimokančios organizacijos, bruožais. Tokia gili įžvalga leidžia suformuoti išsamų ir pagrįstą MPBB bruožų sąrašą“ (P. Jucevičienė). Disertantas tyrimo duomenimis pagrindžia, „kai mokyklos pereina iš paviršutiniško MPBB veiklos vykdymo į platų, visos mokyklos bendruomenę apimantį, gilų ir efektyvų MPBB veiklų įgyvendinimą, mokinių pasiekimai gerėja net 73 procentais“ (R. Malinauskas).

Išsamiai aptartas ir pristatytas mokslinio tyrimo praktinis reikšmingumas, kurį įprasmina: pagrįsta MPBB samprata, susisteminti jos bruožai, atskleisti skirtumai tarp mokyklų, vykdančių MPBB veiklą, ir tradicinių mokyklų, kartu parodant, kaip svarbu identifikuoti MPBB raidos lygį siekiant priimti MPBB formavimąsi skatinančius su mokyklos veiklos kokybės tobulinimu susijusius sprendimus. Reikšmingą mokslinį svorį suteikia ir autoriaus profesionaliai išskirtos ir aptartos MPBB formavimosi trys veiksnių grupės: išorinių, institucinių ir su mokytojų bei mokyklos vadovų veikla susijusių veiksnių sąrašas.

Disertacijos gynimo komiteto nariai ir raštu bei žodžiu darbą analizavę ir vertinę mokslininkai pozityviai vertino ginamo darbo metodologines nuostatas, pasirinktą tyrimo organizavimo logiką, tyrimui pasirinktą mišrių metodų dizainą, remiantis konstruktyvistiniu ir postpozityvistiniu požiūriais. Pagirtinai aprašyta tyrimo etika, kurios principų buvo griežtai laikomasi darbe. Išskirtinio dėmesio ir puikaus vertinimo disertantas sulaukė iš ekspertų už taikytus statistinės analizės metodus: „tiriamoji faktorinė analizė (angl. *Exploratory Factor Analysis* – EFA), patvirtinamoji faktorinė analizė (angl. *Confirmatory Factor Analysis* – CFA), kuri leido patikrinti, ar tiriami duomenys patvirtina iš anksto apibrėžtus faktorius, ir gauti apytikrius kiekvieno tiriamo modelio parametrų įvertinimus, t. y. faktorių svorius, dispersijas, koreliacijas, kovariacijas“ (R. Malinauskas). Kokybinio ir kiekybinio tyrimo duomenys pristatomi preciziškai ir aiškiai, gausiai iliustruojant paveikslais ir lentelėmis.

Pažymėtina tai, kad sudėtingo ir įvairialypio tyrimo rezultatai, gili ir įvairiapusė jų analizė leido autoriui suformuluoti konkrečias, reikšmingas ir logiškas išvadas, atsakančias į išsikeltą tikslą ir uždavinius.

Tyrimo rezultatų apibendrinime ir diskusijoje autorius remiasi įvairių šalių ir sričių mokslininkų pateiktais tyrimų rezultatais, juos korektiškai lygina, apibendrina, prognozuoja ir nusako ateities tyrimų kryptis, projektuojant tolesnę mokslinę veiklą.

Apibendrinant J. Monkevičiaus disertacijos „Mokytojų profesinių besimokančių bendruomenių formavimosi veiksniai“ visų ekspertų vertinimus galima teigti, kad parengtas mokslinis darbas yra reikšmingas indėlis ne tik edukologijos bet ir tarpdisciplininių mokslų lobyno teoriją ir praktiką.

Profesionaliai įvaldęs mokslininko tyrėjo kompetenciją, giliai kruopščiai, išvalgiai ir suprantamai pateikęs disertacijoje išanalizuotų ir moksliniais kokybiniais ir kiekybiniais metodais išskirtų išorinių, institucinių, su mokyklos vadovo ir mokytojų veikla susijusių veiksnių grupių identifikavimą, J. Monkevičius atskleidžia būtinas nuoseklaus ir sisteminio švietimo politikos įgyvendinimo galimybes siekiant pozityvių pokyčių mokyklos kultūroje ir perimant mokinių mokymosi pasiekimus siekiant bendro tikslo – kiekvieno besimokančiojo asmeninės ir mokymosi pažangos. „Remiantis šiuo modeliu ir jame išskirtais MPBB charakterizuojančiais požymiais galima toliau praktiškai tirti ir tobulinti švietimo bendruomenes kaip besimokančias organizacijas“ (L. Žadeikaitė).

Džiaugdamiesi ir sveikindami jaunąjį mokslininką J. Monkevičių su įgytu socialinių mokslų (edukologijos – 075) daktaro laipsniu, linkime jam sėkmės plačiose mokslinio darbo erdvėse.

A new research area of educational sciences advanced by academic research

Marijona Barkauskaitė¹, Daiva Karužaitė²

¹ Lithuanian University of Educational Sciences, Faculty of Education, Department of Education and Philosophy, 39 Studentų St., 08106 Vilnius, Lithuania, marijona.barkauskaite@leu.lt

² Lithuanian University of Educational Sciences, Faculty of Education, Department of Education and Philosophy, 39 Studentų St., 08106 Vilnius, Lithuania, daiva.karuzaite@leu.lt

---

Summary

On March 23rd, 2018 the defense procedure of J. Monkevičius dissertation “Factors of the Formation of Teacher Professional Learning Communities” took place in Lithuanian University of Educational Sciences. The doctoral dissertation committee: prof. dr. V. Salienė (LEU), prof. dr. A. Vilkas, habil. prof. dr. P. Jucevičienė (KTU), prof. dr. R. Malinauskas (LSU), prof. dr. I. Ivanova (Latvia) noted the topicality, in current international research context, of the thesis which substantiated, with the help of factor analysis, the influence of various factors on the formation of teacher professional learning communities